

1/5	NÕUSTAMISPROTOKOLL kunstlikku viljastamist soovivale naisele (ja tema meessoost partnerile või naissoost abikaasale või partnerannetajale)	05.2024 Dok 8
Nova Vita Kliinik • Tammsaare tee 47, 11316 Tallinn, Eesti • novavita@novavita.ee • +372 605 9609 • www.novavita.ee • tegevusloa nr L05273		

I. ÜLDINFO

Nõustamise aeg ja koht: _____

Nõustava arsti ees- ja perekonnanimi ning tervishoiutöötaja registreerimiskood:

II. ANDMED

Kunstlikku viljastamist sooviva naise andmed:

Nimi:

Isikukood (või sünniaeg):

Aadress:

Telefon:

E-post:

Meessoost partneri / naissoost abikaasa / partnerannetaja andmed:

Nimi:

Isikukood (või sünniaeg):

Aadress:

Telefon:

E-post:

III. NÕUSTAMISE SISU

Nõustamise eesmärk on selgitada kunstlikku viljastamist soovivale naisele ning, kui see on asjakohane, tema meessoost partnerile või naissoost abikaasale või partnerannetajale kunstliku viljastamise bioloogilist ja meditsiinilist olemust ning sellega seotud võimalikke riske.

2/5	NÕUSTAMISPROTOKOLL kunstlikku viljastamist soovivale naisele (ja tema meessoost partnerile või naissoost abikaasale või partnerannetajale)	05.2024 Dok 8
Nova Vita Kliinik • Tammsaare tee 47, 11316 Tallinn, Eesti • novavita@novavita.ee • +372 605 9609 • www.novavita.ee • tegevusloa nr L05273		

Selle nõustamisprotokolli allkirjastamisega kinnitavad allkirjutanud, et neile on selgitatud järgnevat:

- Kunstlik viljastamine on vabatahtlik.
- Kunstlikult viljastada on lubatud üksnes täisealist nooremat kui 51-aastast teovõimelist naist tema enda soovil. Naise kunstlik viljastamine on keelatud, kui rasedus või sünnitamine ohustab naise või lapse elu või tervist, samuti muudel meditsiinilistel vastunäidustustel. Doonormunaraku või sellest loodud embrüo ülekandmine naisele, kelle kohta on teada, et ta kavatseb sellest arenenud lapse pärast sündi ära anda, on keelatud ja kriminaalkorras karistatav.
- Kunstlikku viljastamist korraldava eriarstiabi osutaja ei vastuta kunstliku viljastamise õiguslike aluste ja kunstliku viljastamise tulemusena sündinud lapse põlvnemisega seotud õiguslike tagajärgede alase nõustamise sisu eest.
- Kunstliku viljastamise teel sündinud laps loetakse põlvnevaks naisest, kes lapse sünnitas.
- Naisel on õigus kunstlikust viljastamisest loobuda kuni selle teostamiseni.
- Naise meessoost partner või naissoost abikaasa või partnerannetaja võib enda nõusoleku kuni kunstliku viljastamise protseduuri alguseni tagasi võtta.
- Kui kunstlikus viljastamises kasutatakse mittepartnerist või anonüümse doonori seemnerakke, ei mõjuta meessoost partneri või naissoost abikaasa poolt nõuseoleku tagasivõtmine naise õigust kunstlikku viljastamist jätkata, kuid sel juhul ei loeta last naise meessoost partnerist või naissoost abikaasast põlvnevaks nõusoleku andmise kaudu. Lapse põlvnemine tehakse sel juhul kindlaks perekonnaseaduse järgi.
- Kunstlik viljastamine on võimalik kehasisese inseminatsiooni kaudu või kehavälise viljastamise (IVF) teel (vt selle kohta täpsemalt kunstliku viljastamise üldist infolehte). Kehavälise viljastamise puhul on võimalik kasutada naise enda munarakku või anonüümse doonori või mittepartnerist doonori munarakku.
- Kunstliku viljastamise puhul eristatakse kolme doonorluse õiguslikku vormi:
 - partnerannetus - mees annetab enda seemnerakke ning avaldab, et sündiv laps loetakse temast põlvnevaks;
 - mittepartnerannetus - kunstlikku viljastamist soovivale naisele teadaolev mees annetab enda seemnerakke või naine enda munarakke ning avaldab, et sündivat last ei loeta temast põlvnevaks;
 - anonüümne doonorlus - mees annetab enda seemnerakke või naine enda munarakke anonüümselt. Sugurakkude annetaja isik ei ole naisele ega tema partnerile või naissoost abikaasale teada. Doonori kohta avaldatakse kunstlikus viljastamises osalenud isikutele ning kunstliku viljastamise tulemusel sündinud lapsele järgmisi bioloogilisi ja sotsiaalseid andmeid: rahvus, nahavärv, haridus, perekonnaseis, laste olemasolu, pikkus, kehaehitus, juuste ja silmade värv.
- Kunstliku viljastamise õnnestumist ei saa garanteerida. Keskmise kunstliku viljastamise õnnestumise tõenäosus on kuni 40%, sõltudes viljatuse põhjustest ja naise vanusest jm.
- Arst võib meditsiiniliste vastunäidustuste korral või eetilistel kaalutlustel kehavälise viljastamise ravi alustamisest keelduda või selle katkestada.

3/5	NÕUSTAMISPROTOKOLL kunstlikku viljastamist soovivale naisele (ja tema meessoost partnerile või naissoost abikaasale või partnerannetajale)	05.2024 Dok 8
Nova Vita Kliinik • Tammsaare tee 47, 11316 Tallinn, Eesti • novavita@novavita.ee • +372 605 9609 • www.novavita.ee • tegevusloa nr L05273		

- Raseduse katkemine ja rasedusega kaasnevad terviseriskid on kunstliku viljastamise korral samad nagu tavapärase rasedumise korral.
- Kunstliku viljastamise korral võib tekkida mitmikrasedus, eriti mitme embrüo siirdamise tagajärjel.
- Emakavälise raseduse tekkimine ei ole välistatud, kuid risk on madal.
- Kliinik ja teenuste osutamisel osalevad isikud töötlevad kunstlikus viljastamises osalevate isikute andmeid tervishoiuteenuste korraldamise seaduse, kunstliku viljastamise ja embrüokaitse seaduse, rakkude, kudede ja elundite hankimise, käitlemise ja siirdamise seaduse, Euroopa Liidu isikuandmete kaitse üldmääruse ja muude kohalduvate õigusaktide alusel.
- Kunstliku viljastamise teenuse osutajad vahetavad kunstliku viljastamise teenust sooviva naise üldandmeid, biovalvsuse ja jälgitavuse andmeid rakkude, kudede ja elundite hankimise, käitlemise ja siirdamise seaduse §-de 33 ja 35 tähenduses ning andmeid kunstliku viljastamise ja embrüokaitse seaduse §-s 13 sätestatud kohustuse täitmiseks (ühelt anonüümselt või mittepartnerist doonorilt võetud sugurakke võib kasutada kuni kuue erinevalt naiselt sündiva lapse eostamiseks Eestis).
- Esmaseks õiguslikuks nõustamiseks on Sotsiaalministeeriumi veebilehel avaldatud infoleht, mis antakse kliiniku poolt nõusolekuvormi lisana. Täiendava õigusliku nõustamise jaoks tuleb pöörduda õigusabiteenuse osutaja poole.
- Psühholoogilise nõustamise saamiseks tuleb pöörduda psühholoogilise nõustamise teenuse osutaja poole.
- Kunstliku viljastamise tulemusena sündinud ja täisealiseks saanud isikul on õigus pöörduda perekonnaseisuasutusse, et saada andmeid oma kunstliku eostatuse kohta.
- Partnerannetajast mehe surma korral võib tema seemnerakke kasutada naise kunstlikuks viljastamiseks kuni ühe kuu jooksul pärast surma, kui partnerannetuses osalenud mees on selleks nõusoleku andnud. Seejärel tema seemnerakud või nendest loodud embrüod hävitatakse või kasutatakse teaduslikuks uurimistöök (ainult vastavate nõusolekute alusel).

Naisele ja partnerannetajale tehtavad laboratuursed uuringud

- Naise, kelle enda munarakke kasutatakse kehavälises viljastamises, ning partnerannetaja suhtes viiakse läbi järgmised laboratuursed uuringud:
 - HIV-1 ja HIV-2 tuvastamiseks HIV-1, 2 antikehad;
 - B-hepatiidi tuvastamiseks HBs antigeen ja HBc antikehad;
 - C-hepatiidi tuvastamiseks HCV antikehad;
 - aktiivse süüfilise tuvastamiseks Treponema pallidum'i antikehad
 - *Neisseria gonorrhoeae*, *Trichomonas vaginalis*'e ja *Chlamydia trachomatis*'e naisel emakakaelalt ja mehel uriinist.
- Kui HBc antikehad on positiivsed ja HBs antigeen on negatiivne ja/või HVC antikehad on positiivsed, on vajalikud edasised uuringud koos riskianalüüsiga, et määrata kindlaks rakkude, kudede või elundite vastavus kliinilise kasutamise nõuetele.

4/5	NÕUSTAMISPROTOKOLL kunstlikku viljastamist soovivale naisele (ja tema meessoost partnerile või naissoost abikaasale või partnerannetajale)	05.2024 Dok 8
Nova Vita Kliinik • Tammsaare tee 47, 11316 Tallinn, Eesti • novavita@novavita.ee • +372 605 9609 • www.novavita.ee • tegevusloa nr L05273		

Sugurakudoonorile tehtavad laboratoorsed uuringud

- Sugurakudoonori suhtes viiakse läbi kõik ülalloetletud laboratoorsed uuringud ning lisaks:
 - HTLV I/II tuvastamiseks antikehade uuring;
 - perifeerse vere kromosomaalne uuring ning molekulaargeneetiline testimine tsüstilise fibroosi suhtes. Munarakudoonori puhul lisaks uuringud Fragiilse X-i suhtes.
- Sõltuvalt riskianalüüsist võib kliinik sugurakudoonorile teha täiendavaid laboratoorseid uuringuid üle kanduda võivate nakkustekitajate ja geneetiliste haiguste suhtes.

Kui kunstlik viljastamine toimub IVF ehk keha välise viljastamise teel

- Geneetiliste haiguste esinemine IVF-ga on sarnane loomulikult eostatud lastega.
- Üldjuhul on võõrast munarakust loodud embrüo ülekandmine lubatud pärast külmutamist ja kuuekuulist säilitamist, kuid kunstlikku viljastamist sooviva naise nõusolekul on siirdamine lubatud enne külmutamist ja kuuekuulist säilitamist.
- Võõrast munarakust loodud embrüo ülekandmine naisele on lubatud, kui naise viljastamine muul viisil ei ole võimalik.
- Külmutatud kehaväliselt loodud embrüoid võib säilitada kuni seitse aastat. Kui selleks ajaks ei ole vastavaid embrüoid naisele üle kantud, siis embrüod hävitatakse või kasutatakse teaduslikuks uurimistööks (ainult vastava nõusoleku alusel). Nova Vita Kliiniku embrüote külmutamise ja säilitamise tingimustega saab tutvuda meie veebilehel.
- Kehavälise viljastamise korral peab naine endale süstima gonadotropiine, et tema munasarjades valmiks korraga rohkem kui üks munarakk. Gonadotropiine tuleb süstida tavaliselt 8-12 päeva jooksul. Selle perioodi vältel kontrollib arst patsienti tavaliselt kaks korda, kuna ravi gonadotropiinidega nõuab täpset arstlikku jälgimist.
- Ravi käigus on vajalik järgida teatavat erirežiimi, seksuaalelu võib elada vaid kaitsevahenditega. Samuti peab patsient järgima õe ja arsti juhiseid ning pidama kinni gonadotropiinravi režiimist. Alkoholi tarvitamine ei ole soovitatav, kuna sellega võib kaasneda kõrvalekaldumine raviskeemist. Enne muude ravimite tarvitamist gonadotropiinravi ajal tuleb kindlasti nõu pidada arstiga.
- Kui ravi jälgimise käigus tõdetakse, et folliikulid (kohad munasarjades, kus sees munarakk kasvab) on piisavalt suured, planeeritakse munarakkude aspiratsiooni (st välja imemise) päev ja aeg. 36 tundi enne planeeritud munarakkude aspiratsiooni süstitakse patsiendile spetsiaalne hormoon ovulatsiooni induktsiooniks.
- Munarakkude aspiratsioon toimub üldnarkoosi all (veeni süstitakse uinutavaid ravimeid), ultraheli kontrolli all spetsiaalse nõelaga, mis torgatakse läbi tupe munasarja sisse. Läbi nõela imetakse tühjaks kõik folliikulid ja koos follikulaarvedelikuga ujuvad katseklaasidesse munarakud. Ühe aspiratsiooni käigus õnnestub keskmiselt saada 15 munarakku. Protseduur kestab u. 10-15 minutit. Koju võib patsient minna 1,5 tundi peale protseduuri.

5/5	NÕUSTAMISPROTOKOLL kunstlikku viljastamist soovivale naisele (ja tema meessoost partnerile või naissoost abikaasale või partnerannetajale)	05.2024 Dok 8
Nova Vita Kliinik • Tammsaare tee 47, 11316 Tallinn, Eesti • novavita@novavita.ee • +372 605 9609 • www.novavita.ee • tegevusloa nr L05273		

- Munasarjade stimulatsiooniks kasutatavatel hormoonravimitel võib esineda kõrvalmõjusid. Harva võib esineda hüperstimulatsiooni sündroomi (raske vormi esinemissagedus on 0,6-1 %).
- Munasarjade punktsiooni ajal võib esineda verejooksu, väga harva infektsiooni, naaberorganite vigastust.
- Munarakkude võtmine toimub veenisisesel üldnarkoosi all. Väga harva võib ette tulla allergilisi reaktsioone narkoosiks kasutatavatele ravimitele. Seoses munarakkude aspiratsioonil kasutatava anesteesiaga nõustatakse patsienti eraldi ning patsiendile antakse anesteesiaga seonduvate riskidega seoses täiendavat teavet, sealhulgas ka eraldi infoleht. **NB! Narkoosijärgselt ei ole lubatud juhtida autot**, seepärast on soovitatav, et naisele tuleks kliinikust lahkudes keegi vastu.
- Punktsioonipäeval ja kuni menstruatsiooni alguseni tuleb vältida suurt kehalist koormust (füüsilist trenni, raskuste tõstmist, soovitatavalt ka aktiivset seksuaalelu), samuti vannid, basseini ja saunas käimist.
- Pärast munarakkude punktsiooni võib vahel harva esineda kergest veritsust, kõhuvalu. Kui nähud 24 tunni jooksul ei taandu või muutuvad tõsisemaks, helistage kliinikusse või pöörduge erakorralise günekoloogilise abi saamiseks EMOSse.

Nõustamisprotokoll koostatakse vähemalt kahes eksemplaris, millest üks jääb AS-le Nova Vita Kliinik ja teine/teised nõustamist saanud isiku(te)le.

Nõustamisprotokolli allkirjastamisega kinnitan, et nõustamisprotokolli sisu on mulle suuliselt ja arusaadavalt selgitatud ning mul on vajadusel olnud võimalus küsida täiendavaid küsimusi.

Kunstlikku viljastamist sooviva naise nimi:

Kuupäev:

Allkiri:

Meessoost partneri või naissoost abikaasa või partnerannetaja nimi:

Kuupäev:

Allkiri: